

Prof. Sallai János, PhD

· Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
· sallai.janos@uni-nke.hu

Fekete Katalin, PhD

· Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
· katalinfekete28@gmail.com

A RENDÉSZET GLOBÁLIS, KONTINENTÁLIS, REGIONÁLIS ÉS LOKÁLIS KIHÍVÁSAI ÉS VÁLASZAI NAPJAINKBAN

*The Global, Continental, Regional and Local Challenges of Policing
and its Solutions in our Days*

*Globalni, kontinentalni, regionalni i lokalni izazovi i odgovori
policijskog upravljanja današnjice*

„Kezelní az elkerülhetetlent és elkerülni a kezelhetetlent.”
(Prof. John Schellnhuber)

A XXI. századra egyértelművé vált, hogy a globalizáció határozza meg napjainkat: az élet minden területén jelen van, így a rendészet területén is. Annak érdekében, hogy a rendészet területén szabályozni tudjuk a globalizációs folyamatokat, nélkülözhetetlen ismerni annak jellemzőit, hatásmechanizmusát és kockázatait. Mivel a globalizáció során jelen levő veszélyek szintjükben és jellegükben különbözőek lehetnek, ezért mind globális, mind pedig regionális, illetve helyi szinten is elemezni kell őket, s egyúttal meg kell találni a válaszokat is a különféle szinteken tapasztalt kihívásokra. A szerzők azon a véleményen vannak, hogy a globalizáció kihívásaival kapcsolatos rendfenntartó szervek hatáskörébe tartozó feladatok a következők lehetnek: a globális felmelegedés, a víz és az élelmiszer hiánya, a kábítószer elterjedése a világban, az energiaforrásokért folytatott küzdelem, a terrorizmus, az észak–déli relációban egyre nagyobb mértékben meglevő szociális különbségek, a Föld túlnépesedése, illetve a migráció.

Kulcsszavak: migráció, globalizáció, felmelegedés, rendészet, szervezett bűnözés, terrorizmus, kábítószer, adatbiztonság

BEVEZETÉS

Jelenleg egy globális hatalmi válságnak vagyunk tanúi és részesei, miközben a világ hatalmi központja dinamikusan áthelyeződik Nyugatról Keletre, vagyis az USA folyamatosan veszít erejéből, viszont Délkelet-Ázsia politikai, gazdasági és katonai befolyása érezhetően nő, s e folyamat eredményeként Japán, Kína és India globális erővé válik.

Az elmúlt évszázadokban a világ erőterei folyamatosan átrendeződtek, s a nagy felfedezések után elindult egy erőteljesebb nemzetköziesedés által, hogy Európa államai szétküldték hódítóikat a világba. Ezt a folyamatot erősítette fel az első ipari forradalom, amelynek hatására a korábbi helyhez kötöttséget a vasút és a későbbi motorizáció nagyban megszüntette, illetve a hírközlésben elindított egy folyamatot, ami elvezetett a napjainkban folyó adatátviteli forradalomig. A fentiekén kívül a társadalmak fejlődésére és a rendészet kialakulására is meghatározó hatást gyakorolt a francia forradalom.

A globalizáció kezdetét többen eltérően értelmezik: így van, aki 1492-t, Amerika felfedezését, van, aki az első ipari forradalmat, és van, aki az 1980-as évek elejét tartja kezdetnek. Véleményünk szerint a globalizáció kezdete a XVI–XVII. századra, a kapitalista árutermelési társadalmak kialakulására és gyors elterjedésére nyúlik vissza, amelyet egy folyamatos területi expanziós tevékenység kísért. Ezt követően a kapitalista társadalmat építő államok fejlődése egyenlőtlenül zajlott le, melynek következtében eltérő fejlettségű államok jöttek létre. A feudális röghöz kötöttség felszámolása, a vasút, a hajózás, a kerékpár, a motorok és később a személyautók elterjedése egy modern népvándorláshoz vezetett mind egy adott államon belül, mind az államok, illetve a kontinensek között. Kezdetét vette a migráció, amely különféle időszakokban eltérő nagyságban volt jelen a világban, és napjainkra pedig, a globalizáció korszakában kiteljesedett, létrehozva korunk emberét: a „globál nomád”-ot, aki különféle gazdasági, társadalmi, vallási okok vagy természeti katasztrófák miatt elhagyja szülőhelyét, lakhelyét, országát, sokszor pedig kontinensét is.

1. A GLOBALIZÁCIÓRÓL ÁLTALÁBAN

Hogy a globalizáció rendészeti kihívásait számba vehessük, ahhoz szükséges tisztázni azt is, hogy egyáltalán mit értünk globalizáción, és miért kell

foglalkozni a globalizáció kihívásaival. Magát a globalizáció fogalmát mind hétköznapi, mind tudományos értelemben már közgazdászok, modern üzlettudományok, társadalom- és földrajztudósok is megpróbálták megfogalmazni (CSEFALVAY 2004). A jelentős számú megfogalmazás közül Robert Reichnak, Bill Clinton korábbi amerikai elnök munkaügyi miniszterének a kijelentését tartjuk fontosnak megemlíteni, amely szerint „ebben az évszázadban már nem lesznek nemzeti termékek vagy technológiák, sem nemzeti vállalatok, sem nemzeti iparágak. Nem lesznek nemzetgazdaságok sem, abban az értelemben, ahogyan ma látjuk. Majdnem minden termelési tényező – tőke, technológia, gyár és felszerelés – könnyedén mozog majd a határokat átszelve, és az „amerikai gazdaság” kifejezés tartalom nélkülivé válik, mint ahogyan az amerikai vállalat, az amerikai tőke, az amerikai termékek és az amerikai technológia kifejezés is. Hol gyorsabban, hol talán látványosabban, de ehhez hasonló változás játszódik le a többi országban is” (REICH 1991). Az idézett állásfoglalásban jól érzékelhető a szabad piacgazdaság térnyerése Földünk egész területén, továbbá a nemzetállamok erejének, befolyásának csökkenése azáltal, hogy a multi- és transznacionális vállalatok fokozatosan uralják a világgazdaságot, az államhatárok pedig veszítenek szűrő, elválasztó szerepükből. Az elmúlt négy évtizedben ezek a folyamatok felerősödtek, amit katalizátorként elősegített az utolsó két-három évtizedben a negyedik ipari (adatátviteli) forradalom. Mára az internet vált azzá, ami egykor a világűr volt: a kereskedelem, a kommunikáció, a kutatás és az erőbevetés korlátlan birodalmává (BRZEZINSKI 2013). Ezáltal a globalizáció mint a világ nemzetköziesedésének folyamata a világ minden területén felgyorsult és elmélyült. A világ bármely szegletében hasonló árukkal, szolgáltatásokkal, marketinggel találkozhatunk, és az internet révén mindenki könnyedén kapcsolatba léphet mindenkivel. Teret nyert a „glóbuszon” a szabad piacgazdaság, a globális nagyvállalat, továbbá a globális termék, a globális piac és a globális marketing. Nap mint nap szembe találjuk magunkat a nyugati – főleg az amerikai – érték- és életmódminták (erőszakos?) terjeszkedésével és elterjedésével. A kereskedelmi csatornákon lassan csak amerikai filmeket lehet nézni, életünk részévé válnak az amerikai és az angolszász szokások, mint például a Valentin-nap vagy a Halloween, vagy akár a globalizáció zászlós hajójának képviselői, a globalizált termékek: Coca-Cola, Shell, Nike, Nokia, Samsung...

Tapasztalható, hogy a globalizációt megjelenítő termékek, szokások, gazdasági folyamatok jelen vannak mindennapi életünkben, befolyásolják azt, így globális, kontinentális és lokális szinten hatással lehetnek a biztonságra, és a rendészeti területen is újabb kockázatokat, kihívásokat generálhatnak.

2. A GLOBALIZÁCIÓ RENDESZETI ASPEKTUSBÓL

Ezek a kihívások rendészeti szempontból a következők lehetnek:

- Globális felmelegedés – víz és élelem hiánya
- A drog világméretű elterjedése
- Energiaforrásokért folyó harc
- Terrorizmus
- A gazdasági fejlődés eredményeként a szociális olló nyílása Észak és Dél között
- A föld túlnépesedése
- Migráció

A következő időszak egyik legnagyobb kihívása a globális felmelegedés, amely a többi között komoly környezeti, rendészeti, élelmiszer- és vízügyi, energiaügyi, egészségügyi, mezőgazdasági és megannyi biztonsági kérdést vet fel. Közülük elsősorban a víz és élelem hiányát szeretnénk kiemelni, mint a globalizációval közvetetten összefüggő kihívásokat. A globális felmelegedés önmagában egy természetes folyamat, amelyet a Földön és a Föld szerkezetében végbemenő tektonikai mozgások, illetve a világűrűből érkező külső hatások váltanak ki elsősorban. Mindazonáltal az emberi tevékenység, különösen a globális piaci szintre emelkedett termelési igénynek való megfelelés által, jelentős előidézőjévé és felgyorsító szereplőjévé vált a globális felmelegedésnek – az üvegházhatás magas szintű előidézése folytán. A globális felmelegedés ténye napjainkban már nem megkérdőjelezhető. „Kutatóintézetek felmérései alapján az elmúlt ötven évben 0,7 Celsius-fokkal emelkedett az átlaghőmérséklet, és az előrejelzések alapján a jövőben továbbra is növekedni fog – csak ennél még gyorsabb ütemben. 2060-ra már több mint 2 Celsius-fokos hőmérséklet-növekedést jósolnak, amelynek hatására a brazil őserdők, valamint Kína és Tibet erdőinek jelentős része kipusztulhat” (SZABÓ 2012: 10). A világ elérkezett arra a pontra, amikor az éghajlatváltozásról már nem mint egy jövőbeni, az elkövetkezendő generációk sorsát, fennmaradását befolyásoló és meghatározó jelenségről beszélünk. A hőmérséklet emelkedése, a természetes jégtakarók zsugorodása, a tengerszint emelkedése, az erdőtakarók csökkenése, a biológiai sokféleség (diverzitás) szűkülése, illetve az erőforrásokért folytatott ádáz küzdelem – és még sorolhatnánk – mind-mind valóságos tény, és igenis határt szab a mai generációk életének és lehetőségeinek. Mindezek a jelenségek már ma is kihatnak a hétköznapjainkra. Egyik legfontosabb kincsünk, az ivóvíz, ma kb. 1,1 milliárd emberhez nem jut el, s a világ országainak több mint egyharmada közép- és magas fokú vízhiányban szenved. Sokak szerint a XX. század az olaj évszázada volt, a XXI. évszázad pedig a vízé. „Az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési

Ügynöksége (United States Agency for International Development, USAID) szerint 2025-re 2,8 milliárdnál is több ember él majd ivóvízhiánnyal vagy szűkös készletekkel küszködő térségben, amint a vízigény húszévenként a duplájára fog növekedni” (BRZEZINSKI 2013: 297). Mindez beláthatatlan folyamatokat indíthat el a Földön, főleg Afrikában és Ázsiában. Nemcsak a migrációt erősíti fel, hanem a vízért folyó küzdelem az egyes afrikai, közel-keleti és ázsiai országokban a kormányozhatóságot is veszélyezteti majd, ami helyi, majd országos szintű, illetve országhatárt átlépő rendbontásokhoz, felkelésekhez, polgárháborúkhoz vezethet. Biztonsági szempontból további aggodalomra ad okot, hogy az említett térségek államainak többsége igen instabil, és már ma is konfliktus sújtotta terület. A globalizáció szelleméből adódóan kialakult verseny miatt a víz iránti ipari igények megnövekedése egyes országok, vetélytársak között is instabilitást okozhat, illetve egyes országok belpolitikai stabilitását is kockára teheti (lásd: Kína). Míg korábban a víz körüli konfliktusok elsősorban területtel kapcsolatos nézeteltérési viták tárgya volt, mára és az elkövetkező időszakban a konfliktusok számának jelentős növekedésével kell számolni amiatt, hogy a víz létfontosságú forrásként a túlélés legfontosabb elemévé válik.

A globális felmelegedés – amelynek jelei jelentős csapadék, sárlavinák, árvizek, aszály formájában ma már hazánkban is tetten érhetők – illusztris jelenségei az Északi-sarkon vagy magas hegységeinkben mára már mérhető formában érzékelhető. Így az Alpokban a gleccserek fogyása vagy az Északi-sarkvidéken a jégtakaró olvadása nyilvánvaló jelenség. Ám ezek következményei mára már nemcsak hogy megjósolhatóak, hanem nap nap után tetten is érhetőek. Az Alpokban folyamatosan csökkenő gleccserek (amelyek nagy folyóinkat is táplálják, így pl. a Dunát is) néhány évtizeden (azaz belátható időn) belül előidézhetik, hogy Európa nagy folyóinak vízszintje esetleg minimálisra essen vissza, illetve hogy ezek medre kiszáradjon. E folyók partjain ma fontos ipari létesítmények találhatóak, amelyek hűtése vagy más ipari igénye igen magas vízszintet követel meg, így annak elmaradása (lásd: Paks atomerőmű) beláthatatlan veszélyforrás lehet. Más kontinenseken is megjelenhetnek ezek a problémák. Pl. Afrikában a csaknem tíz országot érintő Nílus folyó, amely az elkövetkezendő évszázadban vízhozamának akár a 20%-át is elveszítheti, vagy Dél-Afrika, amelynek ivóvíztartalékai akár 15 éven belül is kikapadhatnak.

A jelenleg rendelkezésre álló kutatások alapján vízhiány miatt sok helyen kell majd nemzetközi konfliktussal számolni, különösen Afrikában, Ázsiában, illetve a Közel-Keleten. Több mint kétszáz folyó van a világon, amely legalább két országgal határos, és köztük találhatóak olyan országok is, mint Szíria, Egyiptom, Bahrein vagy Kuvait, amelyek legalább 80%-ban függ-

nek a vízerőforrástól (SZABÓ 2012). Ugyanígy az Északi-sarkvidék lassú olvadása egy új, a nyersanyagokért folyó versenyt, küzdelmet hívhat életre, amelynek biztonsági kihívásai ma még beláthatatlan következményekkel járhatnak. Az Egyesült Államok, Kanada, Oroszország, Dánia és Norvégia számára az Északi-sark vidéke újabb gáz-, olaj- és érclelőhely lehetőségét jelenti, amelyért számos eszközzel küzdeni fognak. Ezenkívül a jégtakaró olvadása a tengerszint emelkedéséhez is vezet, illetve további emelkedéshez fog vezetni, ami a part menti városok számára veszélyforrás. (Előbb-utóbb akár azok elköltöztetése is szóba kerülhet, ami az adott államokat újabb próbák elé állítja.) Elgondolkodtató, hogy egy tengerparti település vagy város védelmének újragondolása, vagy a város lakosságának esetleges evakuációja mennyi rendészeti kérdést vet fel. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az éghajlatváltozásnak vannak előnyei is, ilyenek például a fokozatosan hajózhatóvá váló tengeri útvonalak, főleg északon. S habár a jövőben tovább javulhat ez a helyzet, a nemzetközi konfliktusok szempontjából egy újabb vita forrása lehet, hiszen szinte még meg sem nyíltak az északi átjárók, de a velük határos nagyhatalmak már követelték a kizárólagos jogot felettük.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének jelentései alapján a feltárt édesvízkészlet 20%-át az ipar, a 70%-át pedig a mezőgazdaság emészti föl (www.fao.org, 2016). Ami egyben átvezet az élelemhiány veszélyének problematikájához. A globális felmelegedés a szélsőséges időjárási viszonyok gyakori-vá válásával jár együtt, amelynek hatására már ma is elhúzódó aszályokat, többszörösére növekedett csapadékmennyiséget, illetve korábban nem tapasztalt szélviharokat tapasztalunk. A szárazság vagy áradások miatt művelhetetlenné váló talaj következményeképpen beszűkül az emberiség élettere. A növények természetes körülményei megváltoznak, és még ha képesek is alkalmazkodni, mindenféleképpen jelentős termés kiesési ciklusokkal kell számolni, ami miatt veszélybe kerülhet az élelemtermelés, és globális élelemhiány léphet fel. Az élelmiszerek ára pedig feltartóztathatatlannal emelkedni fog.

A globalizáció, amelynek vannak pozitív hatásai, jelenségei is (pl. a turizmus elterjedése, tömegtermékekhez való hozzáférés/elérhetőség, az orvostudomány fejlődése, internet stb.), sok olyan jelenséggel is jár, amely a világ valamennyi térségében naponta, sőt kisebb időegységekben is kifejezhetően szedi az áldozatát. Ezek egyike a drog forgalmazásának és fogyasztásának világméretű elterjedése. Azzal, hogy a globalizáció során a nemzetállamok érdekérvényesítése, befolyása csökken a határellenőrzés fenntartásában (mert a határok elválasztó-szűrő szerepe a turizmus és az áru szabad áramlása folyamán jelentéktelenebbé válik), a drogforgalmazók lehetőségei megnövekszenek, ami hozzájárulhat az elszegényedés növekedéséhez, s így a

kiszolgáltatottak számának emelkedéséhez – ez utóbbiakat pedig fel tudják használni a drog forgalmazásához. A drog globális elterjedéséhez nagyban hozzájárul az a tény, hogy a világon mindenütt van egy fogyasztói réteg, amely újratermeli a drog iránti igényeket. A drog világszintű terjesztését, kereskedelmét elősegítik az adatátviteli forradalom eredményeként minden napjainkat segítő mobiltelefonok, az internet és más elektronikus eszközök, amelyek segítségével a forgalmazók megszervezik a szállítást és az eladást. Sok esetben úgy jut el a felhasználóhoz a drog, hogy nem is érintkezik a drogdílerrel. Jelenleg a világtérképen jól ismert drogszállítási útvonalak vannak, mivel azonban a drog nagyon jó üzlet, az ellene folytatott küzdelem a XXI. században előreláthatólag nem ér véget, hanem a világ összes állama számára továbbra is jelentős rendészeti, orvosi és társadalmi kihívást jelent.

Már a globális felmelegedés kifejtésekor is felmerült fentebb az Északi-sarkért folytatott harc determináns oka: az energia. Az energiától való nemzetközi függésre számtalan példát említhetünk (lásd Magyarország, Ukrajna, Európai Unió, Kína stb.), hiszen Földünk valamennyi országa jelentős mértékben függ tőle. Nem véletlen, hogy a világkereskedelem legnagyobb tételét az energiahordozók képviselik (VAJDA 2005). Az energiapolitika ezáltal a nemzetközi politika egyik fő irányadója, amelynek mentén az adott ország geopolitikája is meghatározódik. Az energiaellátás globalizációja következményeképpen a világgazdaság rendkívül érzékenyen reagál a piac legkisebb változásaira is. Az 1973. évi olajválság az egész világon komoly gazdasági és pénzügyi válsaggá gyűrűzött, de példaként említhető Ukrajna külügyi és gazdasági kapcsolata Oroszországgal is; a jelenlegi ukrán–orosz válság során az Európai Unió energiaellátása is veszélybe került! Napjainkban egyértelművé vált, hogy a jelentős gazdasági növekedést (konjunktúrát) diktáló Kína nagy energiaéhségben szenved, mivel pl. olaj- vagy gázszükségletének több mint 90%-át külföldről szerzi be. Az is világossá vált, hogy a Földön a geopolitikai küzdelemben az egyik legfontosabb terület az energiaforrásokért folyó hatalmi harc. Ez a kérdéskör a mai nemzetközi politika egyik meghatározó eleme, amely a környezetpolitikai viták mélyén és a katonai-biztonsági stratégiák megfontolásában is jelen van. Mindebből egyértelműen következik, hogy a globalizációban meghatározó szerepet játszó központi térségek, illetve az oda törekvő Kína és India gazdasági szerepét, befolyását maximálisan meghatározza az energiaforrásaik megléte, illetve hiánya. Habár Kína leszögezte, hogy nincsenek expanziós törekvései, ugyanakkor több jelenség is ellentmond ennek. Kínaiak milliói élnek Kínával szomszédos országban, pl. Oroszország szibériai területein, Délkelet-Ázsiában stb. Figyelemre méltónak tartjuk Nagy László elemzését, amely szerint: „A területszerzés szempontjából az északi és a nyugati

irány (vagyis Oroszország és Kazahsztán) egyértelműen kívánatosabb és kedvezőbb Peking szempontjából, mint a Dél felé, Indokína vagy akár India felé irányuló terjeszkedés. Délen ugyanis ugyanazzal a problémával küszködnek, amellyel maga Kína is: sok az ember, kevés a föld, a terület. Északon viszont ott terül el a majdnem lakatlan, hatalmas térség a maga szinte kimeríthetetlen ásványkincseivel, amelyekre Kínának oly nagy szüksége van. Meg a Bajkál hatalmas ivóvíztartaléka, amelyre Kínának hamarosan az olajnál is nagyobb szüksége lesz” (NAGY 2010). Úgy gondolom, a világon beláthatatlan folyamatokat indíthatna el Kína, ha energiaéhségének kielégítését összekötné expanziós tevékenységgel. Ezzel összefüggésben nagyon figyelemre méltó az a tény, hogy a Kínai Népköztársaságban az iskolai és egyéb, nyílt forgalmazású térképek vonatkozásában él az a szabály, hogy jó néhány szibériai földrajzi megnevezés kínai megfelelőjét is fel kell tüntetni (igaz, zárójelben). Így például Vlagyivosztk Hais-en-ven-ként szerepel, Blagovescsenszk pedig Hai-lan-pao-ként (NAGY 2010). De a fokozódó gazdasági versenyben ne vessük el a történelmi tapasztalatokat. Ugyanakkor meg kell említeni (ellenpéldaként) az Európai Uniót, amelynek szintén szüksége van energiára, amit megvásárol, és az energiaigények kielégítésére az EU politikai döntéshozóinál fel sem merülnek expanziós elképzelések.

Nem kifejezetten a globalizáció következménye, de kétségtelen, hogy a globalizáció és a kétpólusú világ felbomlása katalizátorként hatott a terrorizmus világméretű elterjedésére, jelenlétére. Nem meglepő, hogy a leginkább nyugati értékek, ideológiák (sok esetben erőszakos) terjedése és ráerőltetése más kultúrákra, illetve az expanziós tevékenységek nem mindig találtak örömteli fogadtatásra. Az ellenállás különféle formákat öltött és ölt, amelynek radikális elfajulását sok esetben terrorizmusként értékeljük. Továbbá néha akár a terrorizmusig is elfajuló indulatokat egyaránt táplálta a globalizált társadalom és gazdaság egyenlőtlen arányú fejlődése, amely egyes térségek további elszegényedéséhez vezetett, más térségeket viszont jelentős gazdasági és politikai hatalmi fölényhez juttatott. Az adatátviteli forradalom (mobiltelefon, internet, pénzáttalások lehetősége), valamint az utazás szabadsága nagymértékben hozzájárult a terrorcselekmények megszervezéséhez és lebonyolításához. Mivel a terrorizmusnak és az ellene folytatott küzdelemnek kötegni irodalma van, ezért a részletes kifejtéstől eltekintünk.

Ha a kapitalizmus alapeszméje a profittermelés, akkor a globalizációé a profit maximalizálása. A globalizáció és a globális piac lehetővé teszi, hogy az egyes vállalatok úgy csoportosítsák határokon átívelő tevékenységeiket, hogy az számukra a legnagyobb (gazdasági) haszonnal járjon, előnyt kovácsolva David Ricardo szabad kereskedelem és komparatív előnyök elméle-

teiből. Habár az angol közgazdász szerint a szabad kereskedelem hasznos a részt vevő országok gazdasági szereplői számára, mára bizonyossá vált, hogy a szociális olló azzal sok esetben ellentétes irányban nyílik, és egyre nagyobb kontraszt alakul ki a centrum és a periféria, a fejlett és a fejlődésben levő területek között.

A gazdasági szektor szereplői – nem meglepő módon – arra törekednek, hogy minél kisebb ráfordítással minél nagyobb profitra tegyenek szert. Azáltal, hogy a termékek előállításában az egyik legjelentősebb kiadást a munkabérek, illetve az arra fizetett járulékok kifizetése igényli, ezért a „transnational companies”-k (TNC-k) a termelő leányvállalataikat olyan környezetbe igyekeznek átcsoportosítani, ahol minimális bérek fejében tudják alkalmazni a munkaerőt ugyanazért a termelői tevékenységért. Ilyen szempontból Ázsia, Afrika, Latin- és Dél-Amerika országai kedvező befektetési területek a nagyvállalatok számára. A minimálbérek ott jóval alacsonyabbak, illetve számos esetben nem fizetnek egészségügyi vagy nyugdíjjárulékot. Továbbá a vállalatok számára kritikus szempontok a jogi, biztonsági, politikai és környezeti szabályozások. Az Európai Unió ismét reprezentatív példaként szolgál: a szigorú biztonsági és környezetvédelmi előírások a vállalatok számára sok esetben túl nagy (anyagi) terhet és komplikációt okoznak, ezért áthelyezik ipari termelésüket a kedvezőbb szabályzatok országaiba. Habár Európa számára versenyképességi és gazdasági szempontból kedvezőtlen az ipari létesítmények áttelepítése, az Unióban maradó vállalatok alkalmazottai még így is jóval biztonságosabb környezetben és magas szintű munkajogi feltételekkel rendelkeznek, a környezetvédelmi aspektusáról nem is beszélve. Ez a folyamat elmélyíti a szakadékokat a centrumtérsegek, azaz Észak és Dél között, ami összeegyeztethetetlen érdekkonfliktusokat okoz. Az egy főre jutó jövedelem nagysága ellentétes irányú a gazdasági fejlettség szerinti besorolással. Így a centrumtérsegekben kiugróan magas az egy főre jutó jövedelem, a perifériális országokban viszont igen alacsony. Ezek az ellentmondások is nagyban generálják a globalizációellenes mozgalmakat, tüntetéseket. Ezek a tüntetések sokszor erőszakos cselekményekbe csaptak, illetve csaphatnak át, aminek következményeit megijósolni lehetetlen. Ezeknek a szerveződéseknek, tüntetéseknek a fő célja: egy új és igazságosabb világrend megteremtése, amelynek kivitelezése nagyon hosszú folyamat lehet, az Észak és Dél közti szakadék még egy ideig tovább mélyül majd, ami jelentős társadalmi, szociális feszültségeket gerjeszthet a glóbuszon.

A globalizáció eddig tárgyalt kihívásai és a föld túlnépesedése, valamint a migráció nem különíthető el egymástól. A természeti, társadalmi katasztrófák, veszélyek, Észak és Dél ellentétének erősödése, továbbá az a tény,

hogy földünk lakossága meghaladta a 7 milliárdot, mind-mind valamilyen formában hozzájárulhat a globalizáció egyik legnagyobb kihívásához, a migráció felerősödéséhez. Így szinte evidens, hogy a világtérképen jól megrajzolható migrációs főirányok a perifériatársadalmakból a centrumtársadalmakba tartanak. Továbbá az északi országok magasabb életszínvonala, viszonylag erősebb biztonsági környezete és előregedett társadalma jelentős vonzó, szívó hatást gyakorol az ázsiai, latin-amerikai és afrikai országok népességére. Mivel a terrorizmushoz hasonlóan a migrációnak és a túlnépesedésnek is jelentős irodalma van, ezért – e két téma fontosságát szem előtt tartjuk ugyan, de – részletes kifejtését mellőznénk.

KÖVETKEZTETÉSEK

Alternatívák, válaszok, esetleges megoldások a globalizáció kihívásaira: Igazán jó válaszok a globalizáció kihívásaira csak akkor születnének, ha azok globálisan megfogalmazottak lennének, és globális együttműködésen alapulnának. Természetesen a legelőnyösebb megoldások azok volnának, amelyek elsősorban a kihívásokat kiváltó okokat, motivációkat szüntetnék meg, ám ezekre pillanatnyilag nem nagy az esély. A gyárak, autók továbbra is füstöt ontanak, és káros anyagokat bocsátanak ki, a profitmaximalizálásra törekvő TNC-k ezután is saját érdekeiket tartják szem előtt, és nem lesznek egy igazságosabb társadalom Sancho Panzái.

Azért nem ennyire kétségbeejtő a helyzet. Stratégiai gondolkodásmóddal, jó helyzetelemzéssel meg lehet találni a válaszokat a globalizáció kihívásaira és azok kezelésére. Ezek között is a rendészet területén elsőként a nemzetközi együttműködés jelenlegi változatának megújítását helyezném előtérbe. Pl. az Interpol esetében (amely a múlt évszázad első negyedének szülötte) még jobban figyelembe kellene venni az adatátviteli forradalom által kialakult kibertér nyújtotta előnyöket. Globális, kontinentális és regionális szinten is hatékonyabb rendészeti képzést kellene folytatni. Amennyiben a nemzetközi szervezetek a bűnözésben, az ember-, drog- és fegyverkereskedelemben növekvő haszonszerzést észlelnek, akkor ezzel arányban a nemzetállamoknak is többet kellene fordítaniuk a rendészet témájú kutatások, képzések és a végrehajtás finanszírozására. Erősebb állam és hatékonyabb civil szervezetek összefogásával kiküszöbölhető és csökkenthető a globalizáció által leselkedő globális veszélyek hatása.

Végezetül egy idevágó idézettel zárjuk a publikációt. „A biztonsági szakembereknek máról holnapra azzal kellett szembesülniük, hogy míg régebben egy vagy néhány országon belül kellett bűncselekményeket és elkövetőket felderíteniük, addig a bűnözés egypár éven belül annyira át-

alakult, hogy a bűnelkövetők nem különülnek el az állampolgárok többségétől, hanem köztük és velük együtt élnek, dolgoznak. Épp ezért a rizikó a korábbinál diffúzabbá vált. Ez viszont egyáltalán nem jelenti azt, hogy a jelenlegi kockázatok kevésbé veszélyesek az eddigiéknél. Ellenkezőleg! Épp ezért a bűnözéskontroll az utóbbi évtizedekben mind nemzeti, mind nemzetközi vonatkozásokban gyökeresen új kihívásokkal szembesült” (FINSZTER 2014).

IRODALOM

Hivatkozás könyvre

- BRZEZINSKI, Zbigniew 2013. Stratégiai vízió (Amerika és a globális hatalom válsága). Budapest, Antall József Tudásközpont, 297.
- CSÉFALVAY Zoltán 2004. Globalizáció 1.0, 2.0 Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- REICH, Robert 1991. The Work of Nations. New York, Knopf Doubleday Publishing Group. 3.

Hivatkozás folyóiratcikkre

- NAGY László 2010. NATO–Oroszország–Kína: stratégiai háromszög. *Felderítő Szemle*, 9. évf. 3–4. sz. 20.
- VAJDA György 2005. Energiaellátás és globalizáció. *Magyar Tudomány*, 50. évf. 5. sz. 588.

Hivatkozás internetes forrásra

- AQUASTAT 2016. FAO's Information System on Water and Agriculture; webcache. [googleusercontent.com/search?q=cache:3R1CLWCBGCoJ:www.fao.org/nr/water/aquastat/water_use/index.stm+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-b](https://www.googleusercontent.com/search?q=cache:3R1CLWCBGCoJ:www.fao.org/nr/water/aquastat/water_use/index.stm+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-b) (2016. 06. 29.)
- FINSZTER Géza 2014, kutatási jelentése: A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig c. kutatási témában; www.bm-tt.hu/cuccion/letolt/finsz-tergezajelentes13.pdf letöltve 2014. (2016. 06. 29.)

Hivatkozás szakdolgozatra

- SZABÓ Sára 2012. Csökkenő természeti erőforrások – nemzetközi konfliktusok. Budapest. Szakdolgozat.

*The Global, Continental, Regional and Local Challenges of Policing
and its Solutions in our Days*

In the 21th century it became clear that globalisation defines our lives, and it is present in every area of life, and thus, policing. In order to be able to handle the challenges of policing posed by globalization, we have to be familiar with its characteristics, effects and risks. As the magnitude and nature of the threats resulting from globalisation may differ, it is necessary to examine them separately on a global, continental, regional and local level. A solution to challenges must be found on each individual level. In opinion of the authors, the greatest policing challenges of globalization are the following: global warming, water and food deficiency, the worldwide spread of drugs, the fight for resources, terrorism, the widening “social scissor” between the north and south resulting from economic development, the overpopulation of Earth and migration.

Key words: migration, globalization, policing, warming, organized crime, terrorism, drugs, data security

*Globalni, kontinentalni, regionalni i lokalni izazovi i odgovori
policijskog upravljanja današnjice*

U XXI. veku je postalo nedvosmisleno da nam svakidašnjicu određuje globalizacija; prisutna je u svim sferama života pa tako i na polju policijskog upravljanja. Da bi znali regulisati globalizacijske tokove na policijskom polju neophodno je da upoznamo karakteristike, efekte i rizike globalizacije. Pošto visina i karakter opasnosti koji se javljaju kao rezultat globalizacije mogu da budu različiti, zato se moraju analizirati kako na globalnom tako i na regionalnom odnosno lokalnom nivou, a ujedno moraju se pronaći i odgovori na izazove koji se javljaju na pojedinim nivoima. Autori su mišljenja da najveći izazovi globalizacije koji se tiču policije mogu da budu sledeći: globalno zagrevanje, nedostatak vode i hrane, rasprostranjenost droge u svetu, borba za izvore energije, terorizam, sve veće socijalne razlike na relaciji Sever-Jug, prenapučenost Zemlje kao i migracija.

Ključne reči: migracija, globalizacija, zagrevanje, policijska uprava, organizovani kriminal, terorizam, droga, bezbednost podataka

Beérkezés időpontja: 2018. február 07.

Elfogadás időpontja: 2018. március 05.